

skich XVI-XVIII w. i możliwości jej wykorzystania w badaniach i studiach historycznych. Autor przedstawił genezę lustracji, krótko scharakteryzował lustracje generalne, na zakończenie przybliżył charakterystykę dokumentów. Marcin Fraś z Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w referacie *Właściciele Barcina, a społeczeństwo dóbr barcińskich* przybliżył trudności dnia codziennego społeczeństwa w dobrach barcińskich oraz przedstawił kontakt poddanych z rządcą majątku. Łukasz Baranowski (Uniwersytet w Białymstoku) przybliżył *Możliwości badawcze przy użyciu osiemnastowiecznych inwentarzy na podstawie dokumentów dóbr stołowych biskupstwa wileńskiego*. Był to referat traktujący o inwentarzach dóbr biskupich w ujęciu statystycznym.

Referat zakończył panel i uczestnicy udali się na przerwę kawową, po której nastąpiło podsumowanie XVIII Ogólnopolskiego Zjazdu Studentów Archiwistyki oraz wybór kolejnego organizatora. Do walki o organizację kolejnego zjazdu stanęły dwa ośrodki: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie. Po przedstawieniu kandydatów i krótkiej dyskusji przedstawiciele ośrodków oddali swoje głosy. Wybory wygrał ten drugi ośrodek.

Do zobaczenia za rok w Krakowie!

Mateusz Zmudziński

XII Forum Wielkopolskich Konserwatorów Papieru i Skóry, Poznań 16 czerwca 2016 r.

16 czerwca 2016 r. w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu odbyło się XII Forum Wielkopolskich Konserwatorów Papieru i Skóry zorganizowane w ramach Międzynarodowego Dnia Archiwów. Organizatorami wydarzenia były Archiwum Państwowe w Poznaniu oraz Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu. Obrady toczyły się pod hasłem: *Jak uratować archiwalia i książki przed destrukcją w sytuacjach kryzysowych*. Otwarcie forum towarzyszyły okolicznościowe wystąpienia; ze strony organizatorów głos zabrali: ks. mgr Roman Dworacki, dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu; mgr Henryk Krystek, dyrektor Archiwum Państwowego w Poznaniu oraz dr Przemysław Wojciechowski, moderator forum oraz jego współtwórca. W szkoleniu uczestniczyli archiwiści i bibliotekarze m.in. z Archiwum Państwowego w Poznaniu, Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, archiwum zakładowego Urzędu Miasta Poznania, Biblioteki Raczyńskich, Biblioteki Kórnickiej.

Szkolenie zostało podzielone na część teoretyczną, w trakcie której uczestnicy mogli wysłuchać wystąpień związanych z tematyką forum oraz na zajęcia praktyczne w specjalnie do tego zainscenizowanych sytuacjach kryzysowych.

Część teoretyczną szkolenia otworzył dr Przemysław Wojciechowski, kierownik Pracowni Konserwacji Materiałów Archiwalnych w Archiwum Państwowym w Poznaniu. Temat jego wystąpienia brzmiał *Pożar w archiwum*. Dzięki wykładowi i prezentacji uczestnicy forum w przystępny sposób zostali zapoznani z przyczynami występowania pożaru w placówkach archiwalnych. Ponadto słuchacze mieli możliwość zapoznania się z fazami pożaru. Podkreślenia wymaga fakt, iż prelegent przedstawił wybrane przypadki pożarów w placówkach archiwalno-muzealnych zarówno w kraju, jak i za granicą. W ostatniej części wystąpienia dr Wojciechowski omówił najważniejsze elementy postępowania z materiałami archiwalnymi na wypadek pożaru postulował również, aby prócz obowiązkowo zamontowanej instalacji przeciwpożarowej każde archiwum było wyposażone w hydrant wewnętrzny, w każdym magazynie zaś w gaśnicę proszkową.

Kolejnym prelegentem był mgr Krzysztof Norkiewicz, absolwent poznańskiej archiwistyki z 2014 r. W swym wystąpieniu zajął się *Zasadami postępowania i harmonogramem działań ratujących materiały archiwalne i książki w sytuacjach kryzysowych*. W prezentacji autor omówił normatywy prawne regulujące postępowanie z materiałami archiwalnymi w sytuacjach kryzysowych, m.in. w czasie pożaru lub powodzi. Najwięcej uwagi jednak poświęcił na przedstawienie instrukcji na wypadek sytuacji kryzysowych w archiwach. Ukazał, w jaki sposób należy ją tworzyć oraz z jakich elementów powinna się składać. Wzorcowa instrukcja winna zawierać następujące elementy: wstęp (dane o placówce), kartę informacyjną dla wszystkich osób w archiwum na pierwsze chwile katastrofy (kolejność podejmowanych czynności), listę osób, które należy zawiadomić, zestawienie najcenniejszych obiektów w zbiorze placówki. Kolejnym ważnym punktem instrukcji jest rubryka: postępowanie w czasie sytuacji kryzysowych (pożar, powódź, awaria wodno-kanalizacyjna, zagrożenia chemiczne, kradzież, atak terrorystyczny). Kończącym elementem instrukcji powinny być informacje dotyczące prac mających na celu odzyskanie kolejnych fragmentów zbiorów po ustąpieniu zjawisk. Nie należy zapominać też o przygotowaniu planu działań profilaktycznych i ochronnych. Wzorcowa instrukcja powinna również zawierać bibliografię i załączniki.

Przedostatnim prelegentem szkolenia była mgr Anna Domalanus, kierownik Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, która opowiedziała o tragicznym zalaniu w magazynach archiwalnych w Domu Studenckim Jowita. Temat jej wystąpienia brzmiał: *Woda w archiwum. Z doświadczeń Archiwum Uniwersytetu im. A. Mickiewicza*. Dotyczyło ono katastrofy, która miała miejsce 8 października 2004 r. Wtedy w wyniku awarii rury

wodociągowej zalane zostały magazyny archiwalne, w których gromadzono materiały dotyczące uczelni od 1919 r. W sumie sześćset m.b. różnego typu dokumentów. W rzeczowym wystąpieniu została ukazana całość prac, jakie wykonano, by ocalić zalane materiały. Przedstawiona została akcja ratunkowa, w której prócz pracowników Archiwum uczestniczyło wielu pracowników Uniwersytetu. W jej trakcie wydobywano zalane dokumenty z magazynów i dokonywano ich oceny, dzieląc je na te, które będą suszone własnymi siłami, oraz te, które będą podlegały zamrożeniu w specjalnie do tego przygotowanej chłodni przemysłowej. Kolejnymi etapami działań było suszenie i dezynfekcja. Najbardziej pracochłonnym etapem, który miał na celu przywrócenie stanu początkowego, było porządkowanie. Podkreślenia wymaga fakt, iż w wyniku bardzo dobrze przeprowadzonej akcji ratunkowej bezpowrotnie utracono jedynie osiem procent zalanych materiałów. Wystąpienie było bardzo dobrym wprowadzeniem do mających się odbyć w drugiej części spotkania zajęć praktycznych.

Na zakończenie pierwszej części szkolenia głos zabrał Karol Przesławski, który przybliżył słuchaczom w swym wystąpieniu postać swego pradziadka: *Józef Przesławski (1886-1949) – introligator, społecznik i pasjonat*. Prelekcja ukazywała postać założyciela Cechu Introligatorów w Poznaniu w 130 rocznicę jego urodzin. Prócz zaprezentowania drogi życiowej swego pradziadka autor, student jednej z poznańskich uczelni, ukazał wystawę dotyczącą Przesławskiego, która idealnie wpisuje się w nurt i problematykę archiwów rodzinnych.

Druga część spotkania rozpoczęła się od podzielenia uczestników szkolenia na cztery grupy składające się z ok. dziesięciu osób każda. W ten oto sposób rozpoczęto zajęcia praktyczne. Ich pierwszym etapem było określenie potencjalnych zagrożeń występujących w magazynach archiwalnych. W czterech magazynach uczestnicy musieli wskazać, jakie elementy zagrażają zbiorom. Wraz z liderem grupy uczestnicy poszukiwali wszelkich zagrożeń: kapiącego kaloryfera, uszkodzonej wentylacji, niewłaściwego ułożenia akt na półkach, umieszczenia ciężkich materiałów pośród akt, błędnego opisu regałów itp. Następnie uczestnicy wraz z moderatorem forum dr Wojciechowskim przedstawili, na jakie zagrożenia napotkali, oraz jaki wpływ mogą one mieć na przechowywanie materiałów archiwalnych. Wyniki obserwacji w magazynach przedstawiali kolejno liderzy grup.

Jednak najbardziej oczekiwanym elementem szkolenia były zajęcia dotyczące ratowania akt i książek zalanych przez wodę. Aby sprawnie przeprowadzić akcję, wszyscy uczestnicy zostali wyposażeni w odzież ochronną (maski, specjalne ochraniacze na buty, fartuchy foliowe, rękawiczki). Organizatorzy, aby uprawdopodobnić ćwiczenia, w pomieszczeniach piwnicznych Archiwum Archidiecezjalnego zainscenizowali zalanie akt i książek oraz zabrudzenie tych materiałów piaskiem. Uczestnicy wraz z wyty-

powanym kierownikiem ewakuacji oraz liderami grup musieli przenieść akta z zalanych pomieszczeń na dziedziniec Archiwum. Wtedy podejmowano pierwsze działania ratownicze, dzieląc dokumentację ze względu na nośnik. Uczestnicy forum sporządzili dokładny spis dokumentacji, która uległa zniszczeniu. Od razu dokonywano oceny, która dokumentacja będzie suszona własnymi siłami, a które akta należy przekazać do profesjonalnego zamrożenia. Na specjalnie przygotowanych foliach czyszczono akta, które były zabrudzone, następnie zaś rozkładano je, przekładając bibułami filtracyjnymi, tak aby przyspieszyć proces osuszania akt. Ponadto utworzono prowizoryczną komorę do osuszania zalanych książek. Po zakończeniu ćwiczeń i podsumowaniu zajęć każdy uczestnik forum otrzymał zaświadczenie o udziale w szkoleniu. Pomysłodawcą spotkania z ramienia Archiwum Państwowego był dr Przemysław Wojciechowski, ze strony Archiwum Archidiecezjalnego zaś Sławomir Leszczyński. Należy podkreślić, iż informacje o szkoleniu znalazły się w lokalnych mediach i w ogólnopolskim wydaniu *Teleexpressu*. Należy mieć nadzieję, iż żaden z uczestników szkolenia nie będzie musiał wykorzystać wiedzy nabytej w trakcie forum podczas wydarzeń mających wpływ na destrukcję materiałów archiwalnych.

Piotr Józefiak